

מ"ת 34029/03/15 - מדינת ישראל נגד ע ל

בית משפט השלום בתל אביב - יפו

מ"ת 34029-03-15 מדינת ישראל נ' ל (עציר)

בפני	כב' השופטת נעה תבור
מבקשים	מדינת ישראל
נגד	
משיבים	ע ל (עציר)

החלטה - תיקון טעות קולמוס

בהחלטה שניתנה אתמול במעמד הצדדים נפלו שתי טעויות קולמוס:

1. כותרת המסמך הוא "פסק דין" ולא "החלטה".

2. בפסקה האחרונה- יש למחוק את המילים "אני מורה על הפסקת ההליכים לפי סעיף 170(א) לחסד"פ.

מצורף בזה מסמך מתוקן.

המזכירות תעביר העתק המסמך המתוקן לצדדים ולפסיכיאטר המחוזי.

נעה תבור , שופטת

פסק דין

רקע

עמוד 1

1. נגד המשיב הוגש כתב האישום המייחס לו התפרצות לעסק והיזק לרכוש במזיד. מכתב האישום עולה כי ביום 13.03.15 התפרץ המשיב לגן ילדים בת"א בכך ששבר את מנעול הדלת הראשית ואת מכשיר האינטרקום ונכנס למקום במטרה לגנוב או לבצע פשע.

2. בישיבת יום 16.03.15 הופנה המשיב להסתכלות והדין נדחה לקבלת חוות דעת פסיכיאטרית. בדיון היום, התקבלה חוות דעת פסיכיאטרית לפיה המשיב אינו כשיר לעמוד לדין הן מבחינה דיונית והן מבחינה מהותית.

טיעוני הצדדים

3. ב"כ המבקשת הצהירה כי קביעות הפסיכיאטר בעניין אי הכשירות הדיונית והמהותית מקובלות על התביעה. יחד עם זאת ביקשה להפסיק את ההליכים וליתן צו אשפוז. מנגד ביקש ב"כ המשיב לזכות את מרשו כבר בשלב זה בהתאם לפסק הדין ברע"פ 2675/13, **מדינת ישראל נ' וחנן**, (לא פורסם) פסק דין מיום 3.02.15 (להלן: "**עניין וחנן**" או "**הלכת וחנן**"). הסנגור ביקש לעשות כן, לאחר שהצהיר כי המעשים המיוחסים למרשו בכתב האישום בוצעו על ידו וכי במידה ובית המשפט ייעתר לבקשתו, לא יתנגד לקביעת דרכי טיפול.

דין והכרעה

כידוע קיימים שני מסלולים נפרדים בהקשר לנאשם חולה נפש.

4. כאשר מדובר בשאלת **אי כשירות דיונית** של נאשם, רלוונטיות הוראות סעיף 170(א) לחסד"פ וסעיף 15(א) לחוק טיפול בחולי נפש

סעיף 170(א) קובע לאמור:

"קבע בית המשפט, לפי סעיף 6(א) לחוק לטיפול בחולי נפש, תשט"ו-1955, או לפי סעיף 19ב(1) לחוק הסעד (טיפול במפגרים), תשכ"ט-1969, שנאשם אינו מסוגל לעמוד בדיון, יפסיק את ההליכים נגדו; אולם אם ביקש הסניגור לברר את אשמתו של הנאשם, יברר בית המשפט את האשמה, ורשאי הוא לעשות כן אף מיזמתו מטעמים מיוחדים שיירשמו".

סעיף 15(א) קובע:

"הועמד נאשם לדין פלילי ובית המשפט סבור, אם על פי ראיות שהובאו לפניו מטעם אחד מבעלי הדין ואם על פי ראיות שהובאו לפניו ביזמתו הוא, כי הנאשם אינו מסוגל לעמוד לדין מחמת היותו חולה, רשאי בית המשפט לצוות שהנאשם יאושפז בבית חולים או יקבל טיפול מרפאתי; החליט בית המשפט לברר את אשמתו של הנאשם לפי סעיף 170 לחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב], תשמ"ב-1982 (להלן - חוק סדר הדין הפלילי), יהיה הצו שניתן כאמור בר-תוקף עד תום הבירור, ומשתם או נפסק הבירור והנאשם לא זוכה - יחליט בית המשפט בשאלת האשפוז או הטיפול המרפאתי."

משתי הוראות החוק המצוטטות לעיל עולה בצורה ברורה כי כאשר עסקינן בנאשם בלתי כשיר דיונית יש להורות על הפסקת הליכים, כפי שביקשה התביעה במקרה זה.

5. **בהקשר לאי כשירות המהותית** של נאשם רלוונטית הוראת סעיף 34ח לחוק העונשין אשר קובעת את סייג אי השפיות והעדר אחריות הפלילית והוראת סעיף 15(ב) לחוק הטיפול בחולי נפש לפיה:

"הועמד נאשם לדין פלילי ובית המשפט מצא כי הוא עשה את מעשה העבירה שבו הואשם (הדגש שלי - נ.ת), אולם החליט, אם על פי ראיות שהובאו לפניו מטעם אחד מבעלי הדין ואם על פי ראיות שהובאו לפניו ביזמתו הוא, שהנאשם היה חולה בשעת מעשה ולפיכך אין הוא בר-עונשין, ושהוא עדיין חולה, יצווה בית המשפט שהנאשם יאושפז או יקבל טיפול מרפאתי".

מכאן, שסעיף 15(ב) מסדיר את דרכי הטיפול בנאשם שנפסק לגביו כי איננו כשיר מהותית ולפיכך איננו אחראי בפלילים על פי הסייג שבסעיף 34ח. **דרך זו אפשרית רק לאחר שנקבע כי הנאשם ביצע את מעשה העבירה המיוחס לו.**

הלכת וחנן והשפעתה על הליך המעצר

6. בהלכת וחנן קבע בית המשפט העליון כי נאשם אשר נפסק לגביו כי הוא חוסה תחת הסייג הקבוע בסעיף 34ח לחוק העונשין - אי שפיות הדעת - דינו זיכוי מלא. מאחר והסנגור ביקש להורות על זיכוי הנאשם ולאור העובדה שמאז ניתן פסק הדין בעניין וחנן מבקשים הסנגורים מידי יום **כבר בעת הדין בבקשת המעצר**, להורות על זיכוי, מצאתי לנכון להידרש בהרחבה לסוגיה.

7. יש לציין כי בעניין וחנן, ניתנה ההחלטה לאחר שהתנהלו הליכים ונשמעו ראיות והדין כולו נערך במסגרת התיק העיקרי. באותו ענין לא נדרש בית המשפט לקביעה כלשהי בשאלת ביצוע המעשים ומי מהצדדים לא ביקש לקבוע דרכי טיפול לפי סעיף 15(ב) לחוק הטיפול בחולה הנפש.

8. לכאורה, ניתן היה לסכם בשלב זה, ולקבוע שאין להלכת וחנן דבר וחצי דבר עם מי שאינו כשיר לעמוד לדין מבחינה דיונית ועל כן אין להלכה זו כל השפעה על הליך המעצר. המסלול בעניינו של מי שאינו כשיר דיונית לעמוד דין נקבע בסעיף 170(א) ו(ב) לחסד"פ ומורה על הפסקת הליכים, תוך שמירה על דיון בשאלת אי הכשירות המהותית לעמוד לדין לשלב שבו ישוב הנאשם לאיתנו, יהא כשיר לעמוד לדין ויוכל להעלות טענות לעניין ההגנה המבוססת על מצבו הנפשי. רק בשלב מאוחר זה, יהיה מקום לשוב ולהידרש להלכת וחנן ולתוצאות של אי הכשירות לעמוד לדין.

אולם, לגישתי, תוצאה כזו מעוררת קושי מקום שבו המאשימה אינה חולקת על המסקנות בחוות הדעת הנוגעות לכשירות המהותית של הנאשם. לפיכך ייתכנו מקרים (בהתקיים תנאים מסוימים שיפורטו להלן) בהם תוך כדי הליך המעצר, ראוי כי בית המשפט יורה על זיכוי של נאשם בהתאם להלכת וחנן. ובמה דברים אמורים:

9. במקרה דנן (וכך במרבית התיקים), הנאשם אינו כשיר לעמוד לדין דיונית ומהותית כאחד. מסיבה זו יש להידרש להוראת סעיף 170(ב) לחסד"פ הדן בעניינו של מי שנמצא בלתי כשיר לעמוד לדין, וזאת לצד הלכת וחנן. סעיף 170(ב) לחסד"פ מאפשר זיכוי רק באחד משני מצבים: כאשר הוכח שהנאשם לא ביצע את העבירה המיוחסת לו או כאשר נמצא שאינו כשיר, שלא מחמת היותו חולה נפש.

10. יוצא אפוא, כי במצב המשפטי הנוכחי, בכל הנוגע לזיכוי של נאשם חולה נפש, נוצר הבדל בין זיכוי לפי סעיף

170(ב) לחסד"פ לבין זיכוי לפי הלכת וחנן. בעוד שעל פי סעיף 170(ב) הזיכוי מבוסס על העבירה עצמה (או ליתר דיוק על חוסר ראיות וחוסר אשמה לביצוע העבירה), זיכוי על פי הלכת וחנן הוא זיכוי בשל תחולת הסייג שבסעיף 34ח ובשל מצבו הנפשי של הנאשם עובר לביצוע העבירה. זיכוי לפי הלכת וחנן נעשה מבלי קשר לשאלה אם הנאשם ביצע את המיוחס לו אם לאו. גם תוצאות הזיכוי בכל אחד מהמקרים שונות בנוגע לסמכות להורות על דרכי טיפול. זיכוי לפי סעיף 170(ב) לחסד"פ משמעותו סיום ההליך ללא טיפול (בדיוק כשם לא ניתן להשית עונש לכל נאשם אחר שנמצא זכאי). זיכוי לפי הלכת וחנן, כאשר במעמד הזיכוי הנאשם איננו כשיר דיונית, יכול, לדעתי, להוביל לקביעת דרכי טיפול על פי ההסדר שבסעיף 15(ב) לחוק הטיפול בחולי נפש והתנאים שבו.

יודגש ויובהר בהקשר זה - כאמור לעיל בעניין וחנן לא התבקשו דרכי טיפול לפי חוק הטיפול החלה נפש. בשונה מכך, כאשר מבקשים זיכוי בהליך מעצר בהתאם להלכת וחנן, ולצד הזיכוי מבוקש לקבוע דרכי טיפול, יש צורך בקביעה פוזיטיבית כי הנאשם ביצע את המעשה המיוחס לו (בהתאם להוראות סעיף 15(ב)).

11. מהמקובץ לעיל, מתבקשות שתי מסקנות בהקשר **לחוסר** אפשרות לזכות נאשם חולה נפש תוך כדי הליך המעצר כדלקמן:

א. בשלב המעצר לא ניתן לזכות נאשם על פי סעיף 170(ב), שכן לא ניתן לקבוע ממצאים עובדתיים הנדרשים לצורך הוכחת שני המצבים המפורטים בסעיף. בהעדר הסכמה בין הצדדים, במרבית המקרים, קביעות אלו יחייבו שמיעת ראיות והכרעה במהימנות עדים ומסמכים.

ב. בשלב המעצר לא ניתן יהיה להורות על זיכוי נאשם בהתאם להלכת וחנן מקום שבו התביעה חולקת על הקביעות שבחוות הדעת בכל הקשור לכשירות המהותית. ויודגש - ההבדל בין דיון וההכרעה בשאלת קיומו של סייג של מחלת נפש בתיק המעצר או בתיק העיקרי איננו הבדל סמנטי הנעוץ בכותרת ההליך או ענין טכני בלבד. בית משפט הדן בשאלת המעצר אינו מוסמך לקבוע ממצאים עובדתיים מכריעים הנוגעים לביצוע העבירה, אינו שומע ראיות ואינו שומע חקירות הפסיכיאטרים, מקום שקיימת מחלוקת בעניין האמור בחוות הדעת הפסיכיאטרית. לפיכך כאשר קיימת מחלוקת בין הצדדים בכל הנוגע לצד העובדתי (ביצוע מעשה העבירה) או בצד הנפשי (קבלת מסקנות חוות הדעת הפסיכיאטרית) יש לערוך את הבירור ולמצותו בפני מותב המוסמך לכך.

12. לא נעלמה מעיני הלכת בית המשפט העליון בע"פ 9078/09 **פלוני נ' מדינת ישראל**, (להלן: "**עניין פלוני**" ו/או "**הלכת פלוני**") שם פסק בית המשפט העליון מפי כב' השופט עמית את הכלל לפיו כל עוד הנאשם בלתי כשיר דיונית, **לא** ניתן לברר את אשמתו מבחינת כשירותו המהותית לעמוד לדין וממילא לא ניתן להורות בעניינו על תחולת הסייג שבסעיף 34ח לחוק העונשין ולזכות את הנאשם כפי שביקשה ב"כ המשיב במקרה דנן.

כך פסק השופט עמית:

"במצב הדברים הרגיל, כאשר ההליך נפסק בעקבות אי מסוגלותו של הנאשם לעמוד לדין, ממילא לא מתבררת השאלה אם הנאשם פטור מאחריות פלילית בשל מצבו הנפשי בעת ביצוע העבירה. שאלה זו יכול ותתברר אם וכאשר יחודש ההליך כנגד הנאשם, לאחר שמצבו ישתפר והוא יהיה מסוגל לעמוד לדין. זאת, כאשר בהיעדר כשירות דיונית של הנאשם לעמוד לדין, לא יהא זה צודק ולא יהא זה יעיל לנהל הליך פלילי כנגד מי שאינו מסוגל להבין את מהותו של ההליך... ובקיצור, במצב הדברים הרגיל, כאשר הליך פלילי מופסק בשל חוסר מסוגלות של הנאשם לעמוד לדין, הפסקת ההליך מביאה מיניה

וביה להפסקת בירור השאלה אם הנאשם היה חסר יכולת הבנה או יכולת בחירה על פי סעיף 34ח לחוק העונשין.

לצד הכלל ועל האף האמור בסעיף 170(ב) לחסד"פ המשיך כב' השופט עמית פסקה 15 לפסק הדין ממשיך וקבע:

"...ייתכנו מקרים נדירים, בהם יורה בית המשפט על הפסקת ההליך, אך גם יהא רשאי לקבוע כי הנאשם לא היה אחראי למעשיו ולכן לאו-בר-עונשין. זאת, כאשר הדיון המשפטי הגיע לקיצו וכל חומר הראיות כבר הונח בפני בית המשפט, אך "בדקה ה-90" לפני שלב הכרעת הדין, הנאשם נמצא לא מסוגל לעמוד לדין. במצב דברים זה, כאשר בית המשפט כבר הגיע למסקנה על סמך כלל הראיות שכבר הונחו בפניו, כי הנאשם לא היה אחראי למעשיו לפי סעיף 34ח לחוק העונשין, רשאי בית המשפט, ואף טוב יעשה, אם יורה על הפסקת ההליך ובד בבד יקבע כי הנאשם זכאי לפטור מכוח סעיף 34ח. בכך, ייחסך הצורך לחדש את ההליך אם וכאשר יימצא הנאשם מסוגל לעמוד לדין."

13.לדידי, כיום לאחר הלכת וחנן נראה כי המקרים בהם יש להורות על הפסקת ההליך ועל זיכוי של הנאשם בשל חוסר כשרות מהותית אינם כה נדירים. כאשר המאשימה אינה חולקת על האמור בחוות הדעת הפסיכיאטרית, כך שלא נדרשות חקירות נגדיות או עדויות נוספות של פסיכיאטרים וכאשר אין מחלוקת כי המעשים בוצעו ואין צורך בהבאת ראיות בענין זה, נמצא בית משפט בפועל כאשר כלל הראיות הונחו בפניו ויש בידיו כלים להכרעה. בהתקיים תנאים אלו, אינני רואה מה טעם יש בהעברת הדיון למותב אחר. העברה כזו מעמיסה ללא צורך על המערכת ובפני המותב הנוסף לא מובא כל חומר או טיעון שאיננו בפני שופט המעצרים. העברת הדיון פוגעת במידה רבה בזכויותיו של הנאשם, לגביו אין מחלוקת שהוא חולה נפש, אינו כשיר לעמוד לדין ולא מבין את מהות ההליך ובכל זאת אנוס להיטלטל פעם נוספת לבית המשפט.

14.הפסקת הליכים במקרים אלו מבלי להכריע בשאלת הכשירות המהותית (בהתאם לכלל בהלכת פלוני וסעיף 170(ב) לחסד"פ) **מרוקנת מתוכן** את הלכת וחנן ואת האפשרות להורות על זיכוי של הנאשם, שלגביו אין מחלוקת שאיננו כשיר דיונית וגם מהותית. זאת מדוע? על פי סעיף 21 לחוק טיפול בחולי נפש **רק** ליועמ"ש (ולא לנאשם או בא כוחו) יש סמכות להורות על חידוש הליכים לאחר שהתייצב מצבו הנפשי של הנאשם. אין זה סביר שהתביעה תגיש מחדש את כתב אישום כשבדידה חוות דעת הקובעת שהנאשם לא כשיר מהותית וכאשר גם התביעה אינה חולקת על האמור בחוות הדעת. משמעות הגשה מחדש של אישום כזה היא זיכוי והסבירות שכתב אישום כזה יוגש מחדש היא אפסית. כך יישאר מצב שבו יוותר רישום כנגד הנאשם בדמות הפסקת הליכים ולא זיכוי, באופן שפוגע בזכויותיו של הנאשם מטעמים "מוסריים, משפטיים ומעשיים" כפי שמצא בית המשפט העליון בהלכת וחנן.

15.בשולי הדברים מצאתי להוסיף - בפסקה 10 התייחסתי לקיומם של שני סוגי זיכוי לנאשם חולה נפש. קיומם של שני סוגים של זיכוי נוצר על ידי הלכה שנקבעה בבית משפט העליון (הלכת וחנן) אשר מחייבת התייחסות המחוקק הן לאופן רישום הזיכויים במרשם הפלילי והן לנוסח של סעיף 15(ב) לחוק הטיפול בחולי הנפש.

16.סיכום ומסקנות - אני סבורה כי על פי הלכת וחנן יש להורות על זיכוי של נאשם שנתקבלה לגביו חוות דעת פסיכיאטרית לפיה איננו כשיר לעמוד לדין מבחינה דיונית ומהותית, וניתן גם לקבוע כך תוך כדי דיון במעצר עד תום ההליכים, וזאת בהתקיים ארבעה תנאים המצטברים כדלקמן:

א. ב"כ הנאשם ביקש לברר את אשמת מרשו בהתאם לסעיף 170(א) ולעבור לדיון בתיק העיקרי, או שלחילופין בית משפט מצא לעשות כן מטעמים מיוחדים שיירשמו.

ב. ב"כ הנאשם הצהיר כי מהראיות עולה שמרשו ביצע את היסוד העובדתי של העבירה/העבירות המיוחסות לו, כדרישת סעיף 15(ב) לחוק טיפול בחולי נפש.

ג. הצדדים מסכימים לאמור בחוות הדעת בכל הקשור לאי כשירות המהותית של הנאשם ואין להם טענה נגד מסקנות חוות הדעת הפסיכיאטרית.

ד. הצדדים מסכימים לדרכי טיפול לפי סעיף 15(ב) לחוק טיפול בחולי נפש.

סוף דבר - אני קובעת כי נעשה בהסכמת הסנגור בירור אשמת הנאשם ועל פי הלכת וחונן אני מורה על זיכוי וצו אשפוז לפי סעיף 15(ב). הנאשם יאושפז במקום עליו יורה הפסיכיאטר המחוזי.

המזכירות תשלח עותק החלטה זו לפסיכיאטר המחוזי.

ניתנה והודעה היום ו' ניסן תשע"ה, 26/03/2015 במעמד הנוכחים.